

2. Opis inwentaryzacyjny

Rys historyczny kościoła i organów

Pierwsze wzmianki o kościele pochodzą z 1335 roku. Obecny budynek został wzniesiony w 2 poł. XV wieku. Około 1870 roku i 1974 roku został poddany renowacji. Jest to budowla jednonawowa utrzymana w stylu gotyckim. Szczególnie cenne są fragmenty polichromii ze scenami z życia Marii i Chrystusa znajdujące się na ścianach i sklepieniu prezbiterium z przełomu XV i XVI wieku oraz polichromie w przestrzeni nawy z XVIII wieku. W bogato rzeźbionym ołtarzu barokowym zachowała się figura gotyckiej Madonny z XV w. W kościele znajdują się również pełnopostaciowe płyty nagrobne z 2 poł. XVI w.²

Organy tej świątyni pochodzą ze świdnickiego warsztatu Schlag & Söhne. Dyspozycja, traktura i wiatrownice posiadają cechy właściwe dla instrumentów powstających w latach około 1880 – 1890. Posiadają jeden miech dwufałdowy w cokole prospektu oraz dwa miechy klinowe po prawej stronie szafy (podawacze), które zaopatrują instrument w powietrze. W pomieszczeniu wieży za organami znajduje się dmuchawa.

Szafa organowa (fot. nr 1 str. 1)

Instrument znajduje się na osi kościoła, nad wejściem przeciwnym do głównego ołtarza. Prospekt delikatnie złocony, monochromatyczny, pokryty białą farbą olejną. Poprzez charakterystyczną połączoną snyderkę nawiązuje do stylistyki baroku – kotary wieńczące trzy główne wieże piszczałkowe (motywy roślinne, kwiat na osi). Kolisty naczółek centralnej wieży piszczałkowej stanowi nawiązanie do późnego renesansu/wczesnego baroku. Część centralna jest najwyższa, dwie boczne są nieco niższe. Charakterystycznym elementem są skrajne wieże na planie koła, które chowa się za bocznym konturem prospektu (podobne rozwiązanie spotkać można w Brodziszowie k/Ząbkowic i Niemczy).

Cokół prospektu w swoich podziałach luźno nawiązuje do górnej partii instrumentu. Każdy element cokołu posiada płyciny. Są one powtórzone również pod najmniejszymi polami piszczałkowymi rozdzielającymi trzy największe części fasady.

Centralna część prospektu wydzielona jest profilowanymi pilastrami oraz kapitelami ozdobionymi motywami liści, kwiatu i ślimacznicy. Wewnętrzna część owalu naczółka oraz jego podstawa posiadają połączony frez luźno do ornamentu dog-tooth. Prospekt zwieńczony jest trójlistnym krzyżem greckim. Na przecięciu belek krzyża umieszczony jest kwiatem, spod którego wychodzą płomienie.

Piszczalki w prospekcie są kompletne, wykonane z blachy cynkowej o charakterystycznym dla wzornictwa Schlag & Söhne układzie półkola w wieżach piszczałkowych. Górne wargi piszczałek są dolutowane. Wszystkie piszczałki prospektowe posiadają baczki. Umieszczona na niej instalacja elektryczna jest częściowo sprzed 1945 roku.

Stół gry (fot. nr 2)

Stół gry wbudowany jest centralnie w cokół organów, klawiatury ręczne wychodzą wydatnie poza obrys prospektu. Manuały i włączniki rejestrowe oraz pulpit zamykane są klapą. Organista podczas gry zwrócony jest tyłem do ołtarza głównego. Klawiatury ręczne (54 klawisze) pokryte są płatkami kości słoniowej (białe) oraz z drewna hebanowego (czarne). Klawiatury są kompletne, ich stan jest bardzo dobry. Klawiatury są nieznacznie zbrudzone. Ponad górną klawiaturą umieszczone są w jednym poziomym rzędzie drewniane klucze rejestrowe, włączające poszczególne głosy i połączenia. Nazwy głosów wraz z określeniem stopaży oraz nazwy połączeń umieszczone są na okrągłych lekko wypukłych medalionach wykonanych z porcelany. Wszystkie manubria, medaliony i opisy są zachowane w stanie bardzo dobrym.

² http://dolny-slask.org.pl/509922,Szczepanow,Kosciol_filialny_MB_Rozancowej.html, dostęp 23. 01. 2016;
www.polskaniemzwykla.pl/web/place/23158,szczepanow-kosciol-matki-bozej-rozancowej.html, dostęp 23. 01. 2016;

Traktura (fot. nr 3, 4)

Traktura gry i rejestrów jest mechaniczna. Ogólny stan zachowania dobry. Stwierdza się silny stopień zabrudzenia jednak abstrakty są kompletne. Warto zwrócić uwagę na połączenie abstraktów z wałkami skrętnymi, które – w odróżnieniu od najczęściej spotykanego w dziełach Schlag & Söhne systemu – nie pozwalają na stykanie się ruchomych elementów wykonanych z różnych materiałów (drewna i metalu)³.

Traktura wymaga dokładnego przeglądu pod kątem zużycia lub osłabienia zwłaszcza deski wałków skrętnych.

Wiatrownice (fot. nr 4)

Głosy organów umieszczone są na 3 wiatrownicach rozdzielonych na stronę C i Cis. Zastosowano tu wiatrownice z wiszącymi klapami. Sekcja Hauptwerku ustawiona jest bezpośrednio za prospektem na wysokości gzymsu cokółu. Piszczalki ustawione są całotonowo, największe z nich znajdują się na osi symetrii instrumentu. Sekcja brzmieniowa Oberwerku przylega do Hauptwerku. Jej układ jest powtórzeniem schematu sekcji głównej. Wiatrownica sekcji pedałowej umieszczona jest przy tylnej ścianie szafy organowej na tym samym poziomie co sekcje klawiatur ręcznych. Piszczalki ustawione są całotonowo, największe z nich znajdują się na osi instrumentu. Wiatrownice manualów od pedału oddziela kładka komunikacyjna.

Stan zachowania wiatrownic dobry, stwierdza się duży stopień zabrudzenia, konieczne jest zabezpieczenie przed drewnojadami. Wiatrownice stanowią jednorodną całość historyczną, która pochodzi z okresu budowy instrumentu.

Miechy (fot. nr 5)

Organy wyposażone są w jeden miech dwufałdowy. Znajduje się on w cokole szafy organowej. Po prawej stronie umieszczone są dwie dźwignie dla kalikanta. Napędzają one główny miech poprzez naprzemienny ruch dwóch miechów klinowych, podawaczy. Stan zachowania dobry, miech jest w dobrym stanie technicznym – jest zdalny do regularnego użytkowania. Wskazane jest także standardowe zabezpieczenie przeciw drewnojadom i dostępem niepowołanych osób.

Organy posiadają napęd elektryczny. Turbina umieszczona jest w pomieszczeniu wieży za organami. Łączy ją z miechem kanał powietrzny. Brak obudowy dźwiękochłonnej, silnik jest słyszalny w hawie głównej. Kanał powietrzny wymaga uszczelnienia.

Opis inwentaryzacyjny głosów (fot. nr 6, 7)

Sekcje brzmieniowe pochodzą z okresu budowy instrumentu i reprezentują jednorodną stylistykę zarówno muzyczną jak i warsztatową. Odpowiadają zatem założeniom estetyki romantyzmu organowego połowy XIX wieku z charakterystycznym dla firmy Schlag & Söhne doбором poszczególnych głosów (Portunal, Quinte und Octave i Cello 8). Nie stwierdzono poważniejszych braków w obsadzie głosów. Zachowane piszczałki wymagają rutynowych prac remontowych: fumigacji (piszczałki drewniane) czyszczenia (kurz i farba malarska), niekiedy prostowania bądź lutowania złamanych elementów a także przeglądu i uzupełnienia skóry na szpuntach (Gedackt 8, Subbass 16 i najniższa oktawa głosu Portunal 8).

³ Jest to rozwiązanie analogiczne do Analogiczne rozwiązanie zastosowano w organach w Zwróconej – instrument powstał rok wcześniej jako opus 196.

Dyspozycja organów

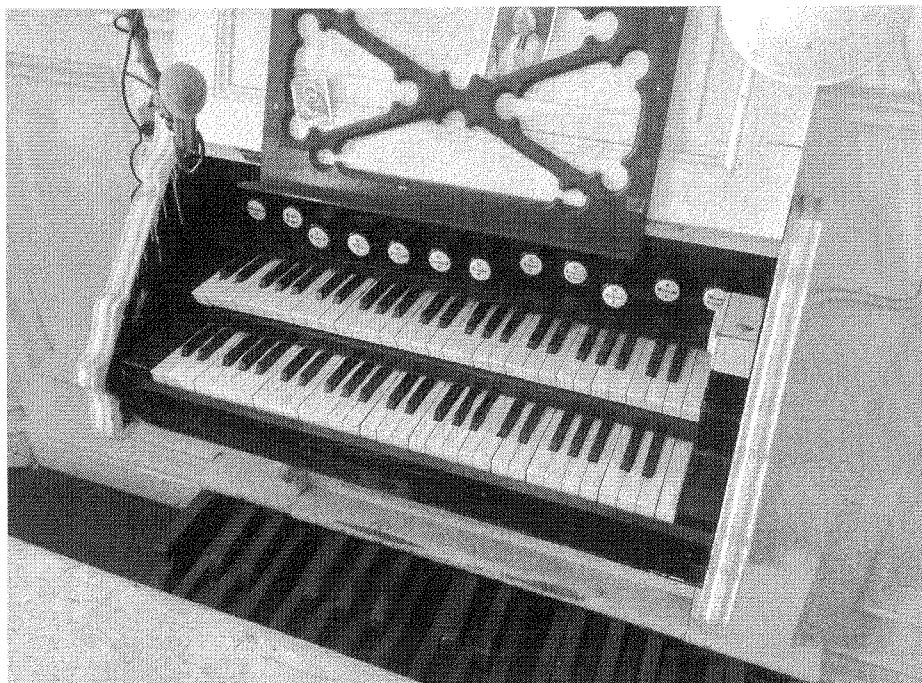
Manuał I	Hauptwerk C – f ³ (54 klawisze)	
Principal 8.		obsada zachowana
Portunal 8.		obsada zachowana
Gambe 8.		obsada zachowana
Octave 4.		obsada zachowana
Quinte 2 2/3 Octave 2.		obsada zachowana
Manuał II	Oberwerk C – f ³ (54 klawisze)	
Salicet 8.		obsada zachowana
Gedackt 8.		obsada zachowana
Pedał	Pedał C – dl (27 klawiszy)	
Subbass 16.		obsada zachowana
Cello 8.		obsada zachowana
Urządzenia dodatkowe		
Manual Coppel.		
Pedał Coppel.		
Calcantenruf.		

Szczegółowy opis inwentaryzacyjny głosów zachowanych

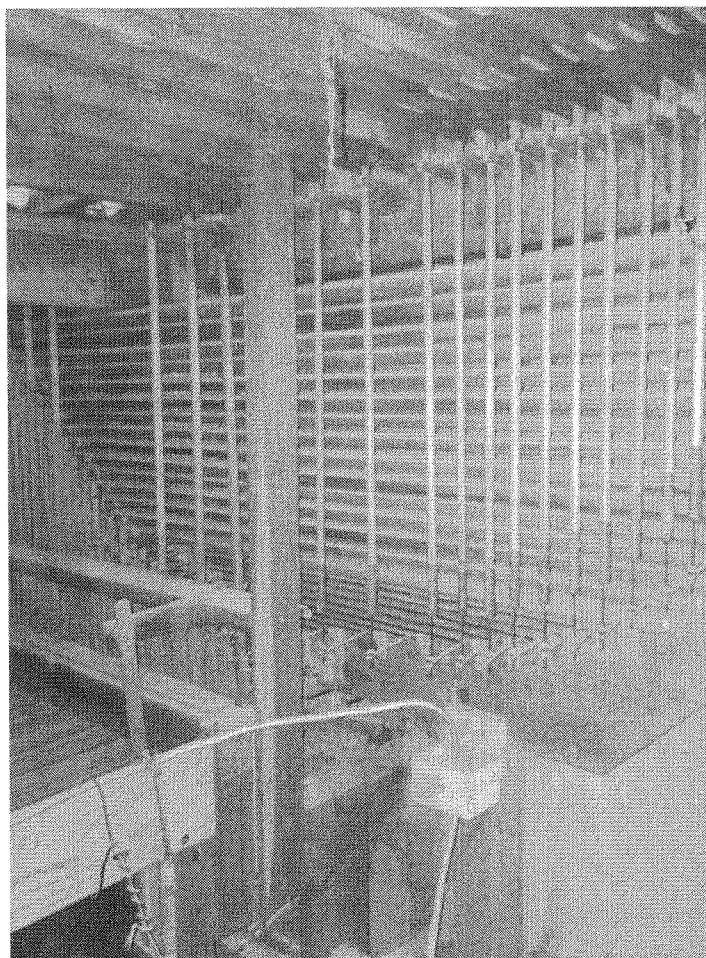
<i>Hauptwerk</i>	<i>materiał</i>	<i>korpusy</i>
1. Principal 8.	drewno, 12 szt. (C – H) metal 42 szt. (cis – f ³) częściowo w prospekcie	prostokątne otwarte (C – H), cylindryczne otwarte, (c – f ³)
2. Portunal 8.	drewno	prostokątne kryte (C – H) prostokątne otwarte (c – f ³)
3. Gambe 8.	drewno, 12 szt. (C – H) metal 42 szt. (cis – f ³)	prostokątne otwarte (C – H), cylindryczne otwarte (c – f ³)
4. Octave 4.	metal, częściowo w prospekcie	cylindryczne otwarte
5. Quinte 2 2/3 Octave 2.	metal	cylindryczne otwarte
<i>Oberwerk</i>	<i>materiał</i>	<i>korpusy</i>
6. Salicet 8.	drewno 12 szt. (C – H), metal 42 szt. (c – f ³)	prostokątne otwarte (C – H), cylindryczne otwarte (c – f ³)
7. Gedackt 8.	drewno 12 szt. (C – H), metal 42 szt. (c – f ³)	prostokątne kryte (C – H), cylindryczne kryte (c – f ³)
<i>Pedał</i>	<i>materiał</i>	<i>korpusy</i>
8. Subbafs 16.	drewno	prostokątne kryte
9. Cello 8.	drewno	prostokątne otwarte

3. Fotografie

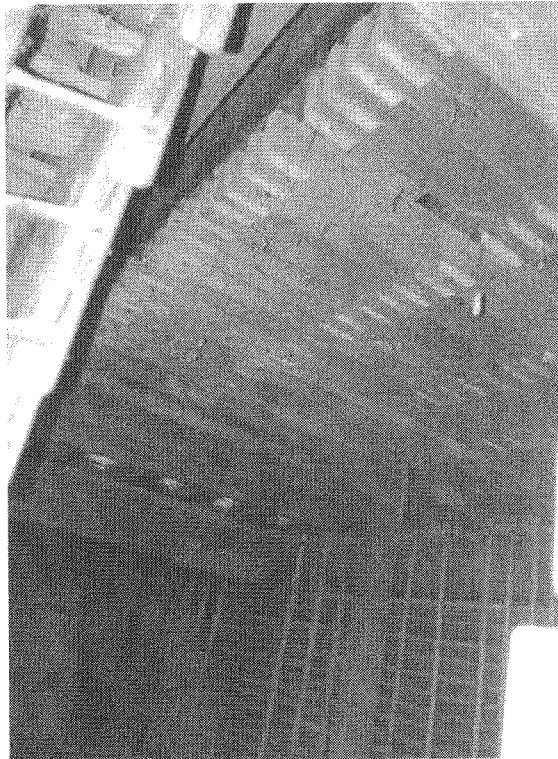
Fot. nr 2. Stół gry

Fot. nr 3. Traktura

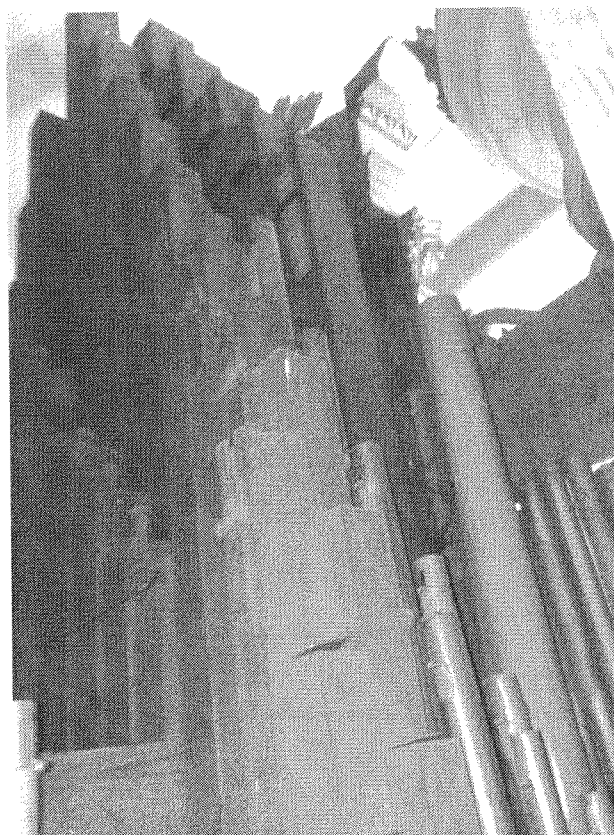
Fot. nr 4. Wiatrownica (popychacze klap), w głębi widoczne jest sterowanie rejestrami

Fot. nr 5. Miech

Fot. nr 6. Sekcja brzmienia manualu głównego.

Fot. nr 7. Sekcja brzmienia manualu górnego (po prawej) i pedału (po lewej).

